

Arbeidsloysis- tryggingin átti at komið fyri mongum árum síðani

-Hetta vísti Javnaðarflokkurin á fleiri ferðir, men tað var at tala fyri deyvum oyrum. Hinir søgdu, at arbeidsloysistrygging var bara fyri danir og aðrar letingar. Kom ein tílík skipan fyri nøkrum árum síðani, var hon pengasterk í dag, segði Vilhelm Johannesen millum annað í røðu síni á tingi í samband við figgjarlógaruppsotið. Vit prenta her fyrra partin av røðuni:

Harra formaður!

Hetta er aðru ferð í tveir mánaðir at løgtingið viðger uppskot til figgjarløgslóg fyri 1993.

Uppskotið, sum er til 1. viðgerð í dag, varð framlagt av landsstýrinum 7. november. Hetta kom sum ein avleiðing av teirri semju, ið varð gjørd í keppmannahavn 6. oktober, tá landsstýrið tók 500 millióna lánið, sum av tveimum sera týðningarmiklum orsökum varð neyðugt at taka. Onnur orsøkin var støðan sum annar av teimum stóru bankunum var komin í. Hin orsøkin var gjaldføristørvurin hjá landskassanum.

Á tí fyrra uppskotinum varð roknað við einum halli á figgjarlógini fyri 1993 uppá 149,5 milliónir krónur. Hetta hall svaraði til ta upphædd, sum effektivt veðhaldini vórðu mett at kosta landskassanum í komandi ári, og skuldi hallið figgjast við lántøku til landskassan. Figgjarlógaruppskotið, sum er til 1. viðgerð í dag, sýnir eitt avlop uppá 3 milliónir krónur.

Inntøkurnar

Hóast fleiri nýggjar inntøkulógir koma í kjalarvørrinum á figgjarlógaruppskotinum, so verða landskassans inntøkur á hesum uppskotinum mett lægri enn á tí fyrra uppskotinum, og um hetta sigur landsstýrið í viðmerkingunum til figgjarlógaruppskotið, at inntøkurnar eru mettar út frá

einari niðurgongd í búskaparliga virkseminum og hervið eisini lónarútgjalding og nýtslu uppá umleið 10 til 12%.

Hyggja vit nærri at inntøkusiðuni siggja vit, at Toll-, nýtslu og framleiðslugjöldini eru sett til 888 mió. kr. Á figgjarlógini fyri 1992 er talið 799 mió. Av teimum 888 mió. hevur landsstýrið mett, at meirvirðisgjaldið fer at geva 498 mió. um prosentíð verður 20, meðan ein hækking uppi 23% sum landsstýrið annars hevur skotið upp, vil føra við sær, at meirvirðisgjaldið fer at geva 573 mió. kr.

Inntøkuskatturin er settur til 887 mió. Á figgjarlógini fyri 1992 er talið 1 milliard 010 mió. Av teimum 887 mió. er roknað við, at 722 mió. er vanligur skattur, at 46 mió. er eykaskattur, meðan 95 mió. skulu koma frá rentuskatti. Vanligur rentuskattur er mettur til 72 mió. og rentuskattur frá stovnum v.m. er mettur at geva 23 mió.

Gjöldini frá danska ríkisskassanum eru sett til 798 mió. Tað eru 3 mió. minni enn í ár. Rentuinntøkurnar eru mett at gev 65 mió. Tað eru 5 mió. meira enn í verandi figgjarlóg. Og okkara partur av avlopinum hjá danska tjóðbankanum er settur til 25 mió. kr. Tað er eisini 5 mió. meira enn á galdandi figgjarlóg.

Á tí fyrra uppskotinum vórðu inntøkurnar settar til 2 milliardir 759 mió. kr. Á hesum uppskotinum

eru tær settar til 2 milliardir 689 mió. Ein lækkning uppá 70 milliónir kr. Um henda meting fer at halda er ilt at siga. Hon kann lættliga broytast bæði annan vegin og hin vegin. Vit fara kortini at vóna at tað verður ein broyting tann rætta vegin.

Samanhalda vit inntøkurnar við undanfarin figgjarlóg, so siggja vit, at sammett við verandi figgjarlóg ella galdandi figgjarlóg, eru inntøkurnar mett at verða slakar 17 milliónir lægri og sammeta vit við 1991 eru inntøkurnar slakar 40 milliónir lægri. Og her skal eg leggja afturat, at talið frá 1991 ikki er nakað mett tal, men eitt roknskapartal.

Útreiðslurnar

Fara vit til útreiðslurnar er gongdin tann sama. Taka vit útreiðslusiðuna undir einum, so vóru samlaðu útreiðslurnar á tí fyrra uppskotinum 2 milliardir 758 mió. Av hesum var vanligi raksturinn settur til 2 milliardir 495 mió, meðan iløgurnar vóru settar til 263 mió. Á hesum uppskotinum eru samlaðu útreiðslurnar settar til 2 milliardir 536 mió. Her er vanligi raksturinn settur til 2 milliardir 351 mió, meðan iløgurnar eru settar til 185 mió. kr.

Størsti parturin á útreiðslusiðuni er eins og ári frammanundan Gr. 19: Almannamál. Í uppskotinum verður mælt til at seta hesa jättan til 805,3 mió. kr. Hetta er stívlaga 25 mió. meira enn í verandi figgjarlóg. Undir hesi grein eru tvínnar broytingar av týðningi. Fyrst er tað jättanin til almenna forðing. Hendan lækkar úr 95,6 mió. niður í 66 mió. Hetta hongur sjálvandi saman við at vit hava fingið lógina um arbeidsloysistrygging. Undir hesi grein er ein nýggj jättan, sum verður nevnd inntøkutrygd hjá fiskimonnunum, og er hetta ein flyting frá grein 16: Fiskivinnu, sigling o.t.

Hinir størri postarnir á útreiðslusiðuni eru Gr. 14: Útbúgving og granskning við 338,6 mió. kr. Gr. 12: Heilsuávið 322,9 mió. Gr. 22: Rentuútreiðslur við 318 mió. og Gr. 21: Effektivt veðhaldsbindingar við 150 mió. kr. Taka vit grein 16: Fiskivinnu, sigling o.t. sær niðurskurðurin á tí greinin heldur ógvusligur út. Men hetta hongur saman við, at partur av jättanini eru flutur undir ávikavist Gr. 18: Vinnuliv og arbeidsmarknaður og Gr. 19: Al-

mannamál.

Eg nevndi at fleiri nýggjar inntøkulógir koma í kjalarvørrinum á hesum figgjarlógaruppskotinum. Talan er um hægri meirvirðisgjald, um hægri rentuskatt, um at eykaskatturin eisini skal verða galdandi í 1993 og helst okkurt annað við. Samstundis verða stórar sparingar framdar hjá tí almenna og á teimum almennu stovnunum.

Arbeidsloysi

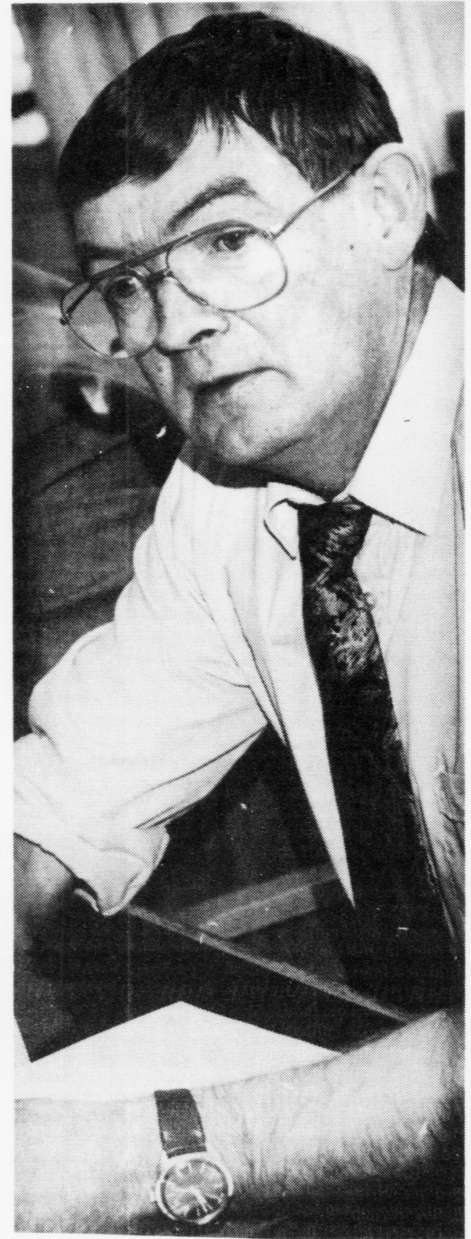
Vit hoyra um samanleggningar, um flytingar, niðurleggningar og skynsemisbroytingar í almenna bygnaðinum. Tíverri kostar hetta fleiri arbeidsplass. Tað er sera harmiligt og ongin av okkum er fegin um hesa gongdina. Í privata vinnulivinum ru eisini nógv arbeidsplass farin bæði á sjógv og landi. Hetta er sjálvandi uppaftur meira harmiligt, við tað at hetta merkir minni framleiðslu, minni útflutning og færri inntøkur til samfelagið.

Eg nevndi fyri løtu síðani, at jättanin til almenna forðing er vórðin nógv minni enn undanfarin ár, og at hetta hongur saman við, at arbeidsloysistryggingin er farin at virka. Vit hoyra nú um dagarnar, at útgjaldingarnar hjá arbeidsloysisgrunninum nú eru størri enn inntøkurnar, og at grunnurin einans hevur umleið 70 mió. kr. í bakhondini. Ella at taka til.

Tað er stórt spell, harra formaður, at vit føroyingar ikki skuldu fáa lóg um arbeidsloysistrygging og arbeidsáviðing fyrr enn í tí harrans ári 1993. Øll okkara grannalond hava slíka skipan í ómunnligar tíðir. Og líka leingi — tað vil siga í ómunnligar tíðir — hevur Javnaðarflokkurin bæði á tingi og aðrastaðir, bæði í skrift og talu tosa um og mælt til at føroyingar skuldu skipa eina arbeidsáviðing og ein arbeidsloysisgrunn.

Men tað var sum at tosa fyri deyvum oyrum. Arbeidsloysistrygging var bara fyri danir og aðrar letingar. Og føroyingar eru ikki letingar. Ti høvdu vit ikki torv á eina arbeidsloysistrygging. Javnaðarflokkurin er samdur í tí at føroyingar ikki eru letingar. Tað eru danir og aðrir heldur ikki. Men øll kunnu koma í ta støðu, at tey ikki fáa arbeiði. Og tá ræður um at hava eitt trygdarnet.

Orðatakið sigur, at neyðin lærir nakna kvinnu at spinna, og ikki fyrr enn tað óhugnaliga arbeidsloysið bankaði á dyrnar hjá okkum, fóru vit at hugsa um trygdarnetið. Vit áttu sjálvandi at spart upp til ein arbeidsloysisgrunn í teimum góðu ár-

unum.

Fyriliggjandi figgjarlógaruppskot, og tey inntøkulógaruppskot, sum eru komin, ella fara at koma, eru ikki nakar livrættur hjá Javnaðarflokkinum.

Eg eri greiður yvir, at undir orðaskiftinum um figgjarlógaruppskotið, verða nogvar atfinningar — atfinningar, sum verða vendar móti figgjarlógaruppskotinum, móti teimum inntøkulógaruppskotum, sum eru komin ella fara at koma, móti landsstýrinum, samgonguni og sjálvandi mest av øllum móti Javnaðarflokkinum.

Hinvegin vænti eg mær ikki nokur alternativir frá andstöðuni. Teir hava roynt seg á stjórnapallinum, og tað gjørdi teir í nógv betri tíðum enn teimum, sum vit virka undir, men við sera vána-

ligum úrslitum. Tá eg loyvi mær at leita eitt sindur aftur í tíðina, kemur ilt í summar tingmenn, serliga sambandsmenn, men er nokur Dimmalætting komin út seinastu 12 árin har teir ikki hava granskað og viðgjørt tíðarskeiðið 1975 til 80? Eg haldi ikki. Ti loyvi eg mær eisini at minna á eitt og annað.